

КЗВО ЛОР "ЛЬВІВСЬКА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ ІМ. АНДРЕЯ КРУПІНСЬКОГО"

КАФЕДРА ЛАБОРАТОРНОЇ МЕДИЦИНИ

МЕТОДИЧНИЙ СЕМІНАР

**ТЕМА : ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ
КОМУНІКАЦІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Викладачі : Шашков Ю. І., Різун Г. М.

Проблема розвитку соціальної комунікації в Україні привертає увагу дедалі більшої кількості дослідників, проте й нині залишається дискусійною.

Поняття комунікації має два основні аспекти:

- **комунікація — це передавання інформації в часі та просторі — від реципієнта до комуніканта (викладач — студент);**
- **комунікація — це спілкування між основними учасниками освітнього процесу (викладач — студент; викладач — викладач; викладач — співробітник ЗВО).**

Оптимальним варіантом професійної комунікації є зв'язок “викладач — студент (аспірант, докторант, кандидат наук, доктор наук)”.

Чим тіснішими є комунікаційні зв'язки між усіма фігурантами наукового та освітнього процесу, тим збільшується рівень його результативності. Звісно, комунікаційний зв'язок «викладач — студент» не обмежується лише науковою і освітньою діяльністю, він зумовлений характером особистості як викладача, так і студента, прагненням взаємодіяти і співпрацювати, оскільки комунікація — це складна система взаємозалежних зв'язків між викладачем і студентом.

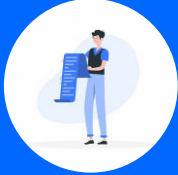
Формами взаємодії викладача і студента слід вважати:

- співпрацю викладача і студента в процесі наукової й освітньої діяльності;
- безпосереднє спілкування викладача зі студентом не лише в аудиторії, а й поза навчальним процесом;
- регулярне проведення індивідуальних, групових і масових форм науково-освітньої діяльності, зокрема наукових студентських конференцій міжнародного, всеукраїнського і регіонального рівнів;
- наявність сайту викладача, який створює сприятливі умови для спілкування та передачі інформації;
- використання можливостей Інтернету для обміну повідомленнями;
- застосування телефонного зв'язку.

Цілі педагогічного спілкування викладача зі студентами:

1

Інформаційна

- взаємообмін навчальною і науковою інформацією

2

Ціннісно-орієнтаційна

- передача суспільно-значущих і професійно-важливих норм і цінностей

3

Спонукальна

- підтримка студента, мотивація його діяльності

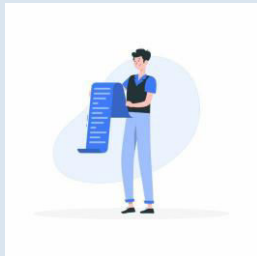
4

Соціальна

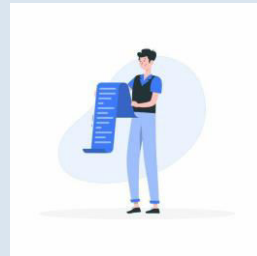
- узгодження спільних дій, зворотній зв'язок між суб'єктами педагогічної взаємодії

Педагогічне спілкування як особливе соціально-психологічне явище характеризується такими функціями:

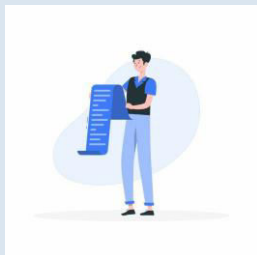
соціально- перцептивною:

сприймання і пізнання
викладачем і студентом один
одного;

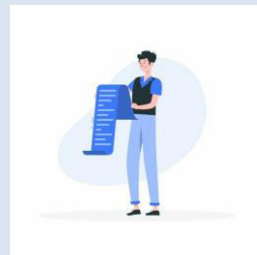
емоційною :

оцінне ставлення викладача до
студента як особистості,
експресивні реакції кожної зі
сторін спілкування;

комунікативно- поведінковою:

передача інформації та обмін
соціальними ролями,
організація спільної
діяльності;

соціальною самопрезентацією

Таким чином, в арсеналі сучасного викладача існують багатоканальні способи комунікаційного зв'язку зі студентами.

Багаторічний досвід викладання професійно-орієнтованих і спеціальних дисциплін, аналіз друкованих джерел, а також ресурсів Інтернету надає підстав для таких основних висновків:

- під час дистанційного навчання переважає опосередковане електронне спілкування між викладачем і студентом;**
- у процесі стаціонарного (аудиторного) навчання традиційних, на нашу думку, найефективніших способів комунікаційного зв'язку між викладачем і студентом, є безпосереднє спілкування в аудиторії чи за її межами. Під час безпосереднього спілкування викладача і студента, зазвичай, досягається порозуміння, коли в реальному часі і просторі (в навчальній лабораторії, комп'ютерному класі) студент має можливість переконатися в перспективності розвитку окремих напрямів бібліотечно-інформаційної діяльності.**

На основі викладацького досвіду можна виокремити три основні форми комунікаційної взаємодії викладача зі студентами: *індивідуальну, групову та масову*.

Різні рівні комунікації між викладачем і студентами потребують збагачення каналів, способів і засобів спілкування.

Індивідуальний комунікаційний зв'язок між викладачем і студентом передбачає міжособистісне спілкування під час навчальних занять, підготовки дипломної чи магістерської роботи. Важливим є вміння співпрацювати через різні канали комунікації.

Груповий комунікаційний рівень спілкування передбачає участь викладача в налагодженні внутрішньогрупової та міжгрупової комунікацій між студентами. У такому разі задіюються всі можливі канали, способи і засоби комунікації, спрямовані на створення довірливих, творчих стосунків переважно у двох комунікаційних зв'язках: «викладач – студентська група», «студент – студент» академічної групи. Важливе місце в забезпеченні групової комунікації відводиться вибору викладачем студентського лідера, котрий стане надійним посередником спілкування між викладачем і студентською групою.

Цей рівень комунікації є одним із основних, що забезпечує формування комунікаційної культури працювати не самотужки, а в колективі.

Масовий рівень комунікації пов'язаний із налагодженням за допомогою викладача зовнішніх комунікаційних зв'язків. Серед них: вибір бази практики студента; рецензента його дипломної чи магістерської роботи; місця майбутнього працевлаштування тощо.

Це сприятиме налагодженню тісної співпраці між співробітниками основних підсистем: практичною, науковою та освітньою, їх взаємному потенціальному зростанню.

Процес професійно-педагогічного спілкування передбачає такі етапи:

- моделювання педагогом майбутнього спілкування зі студентом або групою

- організація безпосереднього спілкування в момент початкової взаємодії;

- управління спілкуванням під час педагогічного процесу;

- аналіз ситуації попереднього спілкування та його моделювання на подальшу діяльність.

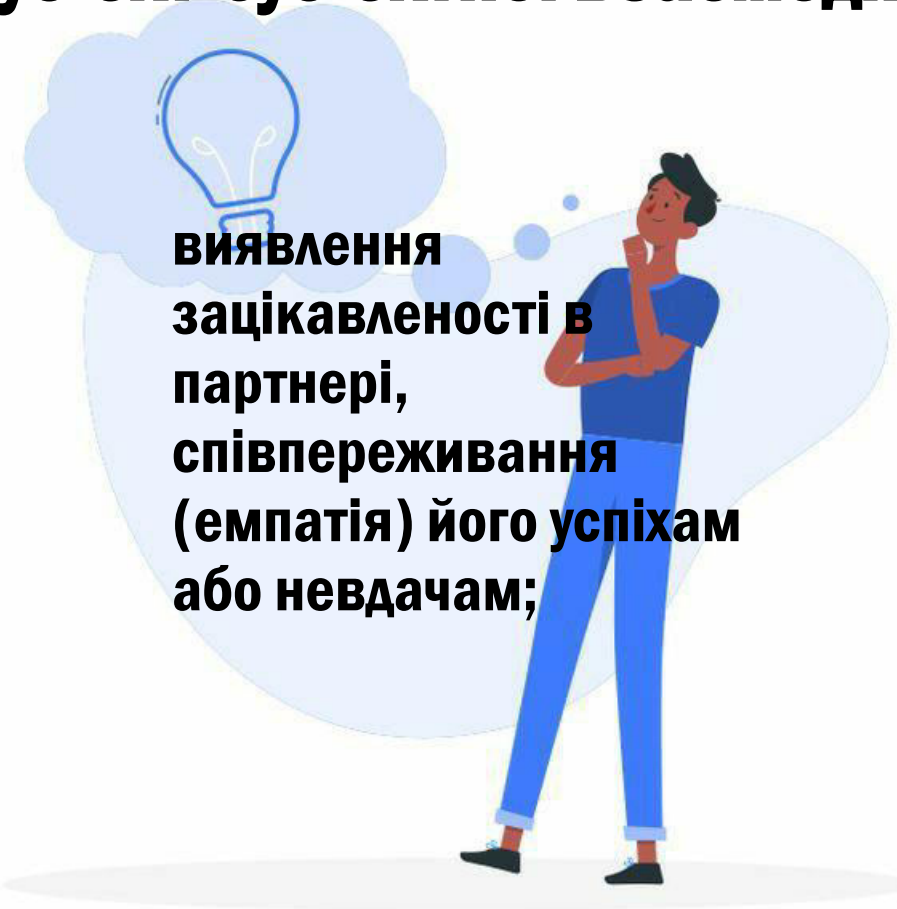

Щоб спілкування було конструктивним на кожному етапі, викладач має опанувати психолого - педагогічну культуру спілкування, а саме:

- **знати психологію студентського віку й особливості конкретної студентської аудиторії;**
- **об'єктивно оцінювати поведінкові реакції, комунікативну активність окремих студентів, адекватно емоційно реагувати на них;**
- **уміти швидко організувати аудиторію і повернути її увагу до змісту заняття (прийоми самопрезентації і динамічного впливу), залучати до активної роботи всіх студентів;**
- **вибирати такий спосіб своєї поведінки, який найкраще б відповідав особливостям і психічному стану студентів;**
- **опанувати прийоми стимулювання інтелектуальної ініціативи й пізнавальної активності студентів, організації діалогічної взаємодії;**
- **своєчасно коригувати комунікативний задум відповідно до реальних умов педагогічної взаємодії;**
- **аналізувати процес спілкування, співвідношення мети, засобів і результатів комунікативної взаємодії.**

Психологічно виправдане і повноцінне міжособистісне педагогічне спілкування ґрунтується на принципі суб'єкт-суб'єктної взаємодії:

сприймання співрозмовника як індивідуальності зі своїми потребами й інтересами;

виявлення зацікавленості в партнері, співпереживання (емпатія) його успіхам або невдачам;

визнання права партнера на незгоду, свою думку, право вибору поведінки та відповідальність за свій вибір.

У педагогічному спілкуванні успішність комунікації залежить і від дотримання єдності таких основних правил:

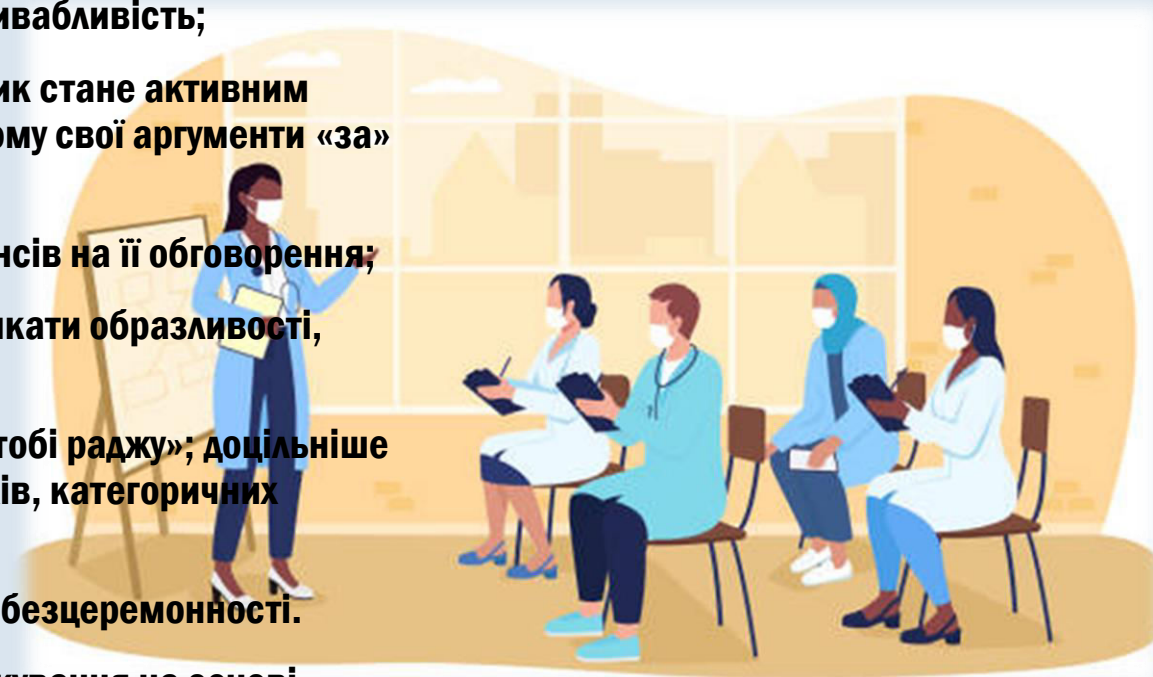
- 1) повнота інформації: висловлювання має містити інформації не більше й не менше, ніж вимагається;**
- 2) якість інформації: не говоріть того, для чого у вас немає достатніх підстав (фактор довіри є важливою умовою успішної комунікації);**
- 3) максима релевантності: не відхиляйтеся від теми повідомлення (наприклад, увага аудиторії розсіюється, якщо ви не в змозі її пов'язати з проголошеною темою);**
- 4) максима манери: слід говорити чітко, бути організованим і лаконічним, уникати незрозумілих висловлювань;**
- 5) максима такту: виявляти великодушність (необтяжування співрозмовника своїми інтересами), скромність (неприйняття хвальби на свою адресу), згоду (неопозиційність).**

Необхідно дотримуватись таких правил педагогічного спілкування:

- якщо необхідно захистити свої точку зору, переконання, слід використати вагому аргументацію, метод переконання;
- уникати силового вербального тиску, якщо існує необхідність у чомусь переконати;
- не можна чинити постійно опір і обмежувати свободу вибору співрозмовника , нав'язувати партнеру свої думки – це тільки значно знизить їх привабливість;
- ваші погляди сприйматимуть переконливіше, якщо співрозмовник стане активним співучасником їх обговорення, надайте можливості висловити йому свої аргументи «за» і «проти»;
- чим цікавіша ідея, чим оригінальніша точка зору, тим більше шансів на її обговорення;
- якщо ситуація проблемна, слід дотримуватися толерантності, уникати образливості, вразливості, висловлюючи свою думку щодо її вирішення;
- якщо хочете порадити, важливо уникати фраз: «Ти повинен», «Я тобі раджу»; доцільніше висловлювати власні думки, не формулювати поспішних висновків, категоричних оцінок, зневажливих зауважень;
- не виявляти самовпевненості, безапеляційності, нетактовності, безцеремонності.

Головне – це позитивне особистісне ставлення до партнерів спілкування на основі поваги до їх особистості, тактовності й коректності.

Основні труднощі під час спілкування викладачів зі студентами:

1) не вміння контактувати з аудиторією;

2) нерозуміння внутрішньої психологічної позиції студента;

3) складнощі керування спілкуванням під час лекційних, семінарських та інших занять;

4) не вміння перебудувати стосунки зі студентами відповідно до педагогічних завдань, які змінюються;

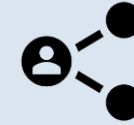
5) труднощі мовного спілкування і передачі власного емоційного ставлення до навчального матеріалу;

6) не вміння керувати власним психічним станом у стресових ситуаціях спілкування.

Для забезпечення повноцінної діалогічної взаємодії між суб'єктами педагогічного процесу важливо долати бар'єри професійно-педагогічного спілкування.

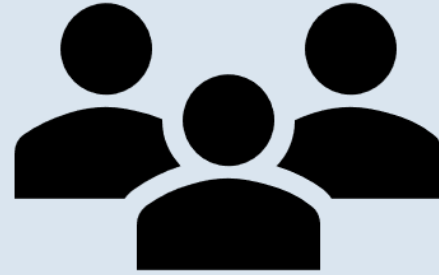

Найтиповіші «бар'єри», які можуть виникнути у викладача:

- «бар'єр» невідповідності настанов і мотивів: викладач приходить із творчими задумами цікавого заняття, захоплений ним, а група байдужа, студенти неуважні, що дратує, нервує викладача;
- «бар'єр» побоювання групи: викладач - початківець непогано знає матеріал, добре підготувався до заняття, однак сама думка про безпосередній контакт зі студентами «відлякує» його, пригнічує творчу ініціативу тощо;

- «бар'єр» відсутності контакту: викладач заходить до аудиторії і замість того, щоб швидко й оперативно організувати взаємодію зі студентами, починає діяти автономно (наприклад, пише тему лекції на дошці);
- «бар'єр» звуження функцій спілкування: педагог вважає лише на інформаційні функції спілкування, нехтуючи соціально - перцептивними, афективно-комунікативними, організаційними та ін.;

- **«бар'єр» негативної настанови на академічну групу, яка інколи може формуватися апріорно на основі думки інших викладачів, що працюють із цими студентами або є наслідком минулого негативного досвіду педагогічного спілкування з групою або студентом;**
- **«бар'єр» побоювання педагогічних помилок (не знає відповіді на «каверзне» запитання студентів або на зауваження, що неправильно виставлена оцінка тощо);**
- **«бар'єр» наслідування: молодий педагог намагається наслідувати манери спілкування, стиль діяльності авторитетного педагога, не зважаючи на свої індивідуальні особливості.**

Бар'єри спілкування, притаманні будь - якій комунікативній взаємодії. Найтипівішими серед них є:

- Словесний
- Моральний
- Інтелектуальний
- Ригідний
- Емоційний
- Естетичний

Психологічні «бар'єри» спілкування виникають непомітно і спочатку можуть не усвідомлюватися викладачем, проте студенти сприймають їх одразу. Але якщо «бар'єр» закріпився, то й сам педагог починає відчувати дискомфорт, тривогу, нервовість. Цей стан стає стійким, перешкоджає плідному контактові зі студентами та, зрештою, впливає на педагога — формує так званий «неправильний» педагогічний характер.

Дослідження проблеми професійного спілкування засвідчують, що опанувати основи професійно-педагогічного спілкування можна через професійне самовиховання.

Як цього досягнути?

- **ґрунтовне вивчення та усвідомлення природи, структури й закономірностей професійно-педагогічного спілкування;**

- **опанування технології педагогічної комунікації, відпрацьовуючи вміння і навички професійно - педагогічного спілкування та розвиваючи комунікативні здібності під час навчання у вищій школі.**

Перспективи плідного наукового, освітнього й особистісного спілкування викладача і студента полягають у підвищенні рівня комунікаційної культури всіх учасників наукового й освітнього процесу: від досвідченого викладача-науковця до студента-початківця.

Чим вищим є рівень когнітивних знань викладача і студента, тим вищим є комунікаційний потенціал двох основних суб'єктів наукового й освітнього процесу в ЗВО.

Дякуємо!